‘Simple Present’ van fotograaf Bert Danckaert

‘SCULPTEREN MET LUCHT’

Dat het wereldsteden zijn waar de Belgische fotograaf Bert Danckaert de laatste tijd heen reisde, is aan zijn beelden niet te merken. De Ikea’s van München, Parijs, Madrid, Berlijn en Beijing hou je niet uit elkaar. Dat Kaapstad vooralsnog niet over een eigen vestiging beschikt, mag de pret niet drukken. Maar belangrijker is dat hij in de tentoonstelling ‘Simple Present’ in de Antwerpse galerie McBride Fine Art voor het eerst foto’s uit verschillende wereldsteden samen toont. “Zo wordt de achteloze ruimte als mondiaal concept onder de loep genomen”, schrijft hij zelf.

Erik EELBODE

IKEA BEIJING, UIT DE SERIE “SIMPLE PRESENT”, BERT DANCKAERT 2007

Zo’n zin vraagt om uitleg.
De achteloze ruimte, is dat niet een variant van het stilaan moegetergde begrip van de non-plaats?
Bert Danckaert: “De non-plaats en de overgangslocatie zijn inderdaad gemeenplaats geworden in de fotografie. En toch lijkt het me een typische en fundamentele fotografische reflex: als je de camera richt op een ‘oninteressant’ gegeven, suggereer je dat er wel iets te zien moét zijn, anders zou je er geen foto van maken. Dat maakt de foto’s van bijvoorbeeld Atget zo spannend, omdat er niets gebeurt. Natuurlijk zitten we nog steeds in de nasleep van het New Topographers-statement uit de jaren zeventig, waar het dorre en saaie landschap als het ware uitgevonden werd. Bij Ed Ruscha meer conceptueel dan bijvoorbeeld bij Lewis Baltz of Stephen Shore die het zuiver fotografisch hielden. Het antwoord daarop van de ‘Strufsky’s’ uit de jaren tachtig en negentig voegt weer een heel hoofdstuk toe aan die inderdaad lange geschiedenis van de ‘esthetiek van het ordinaire’. Precies al die nuances maken heel dat gebied enorm interessant. De non-plaats is voor mij dus niet zomaar een uitgeholde term, het is een begrip dat terugslaat op het non-individu dat beweegt in een van zichzelf vervreemde wereld. Dat klinkt erg dramatisch, terwijl ik die ‘existentiële’ vragen met veel ironie en absurdisme probeer te benaderen, je raakt er toch niet wijs uit.”

Ik wil zeker niet beweren dat jij argeloze fotografie maakt. Als je dat al zou willen, lukt het toch niet, vrees ik. Teveel bagage, been there, done that…? Wat niet wegneemt dat er vele vissers rond de non-vijver zitten en hun retoriek ondertussen formeel al tot heel wat regionen is doorgedrongen, van theaterprogrammabrochures tot krantenfoto’s, enz. Devalueert dat niet het ‘oprechte’ werk?
Danckaert: “In mijn geval kan je bezwaarlijk spreken over ‘argeloze fotografie’, wel over ‘argeloze plekken’ die ik net met de grootste zorg benader. De spanning die er dan ontstaat tussen het betekenisloze van de onderwerpen en de uitgepuurde vormgeving, is voor mij erg belangrijk. Sculpteren met lucht. Die argeloze plekken zocht ik eerst hier in de buurt, in onze alledaagse omgeving. Sinds kort maak ik er ook verre reizen voor, bijvoorbeeld naar Beijing waar ik heen ben gegaan om er een foto te maken op de parking van Ikea. Natuurlijk had ik het vermoeden dat die parking er niet veel anders uit zou zien dan die van Wilrijk, het was net de totaal zinloze verplaatsing die ik als heel wezenlijk ervoer. De dingen die we doen, de levens die we leiden, de objecten die we maken en hoe die in het landschap terechtkomen, die totale inertie, is voor mij een onuitputtelijke bron van inspiratie.”

En oprecht?
Danckaert: “Zoals altijd verschuift de avant-garde naar de mainstream. Zeker in het geval van de onderkoelde non-fotografie van de New Topographics is het haast cynisch om vast te stellen hoe een niet-stijl een platgetreden genre is geworden en door horden fotografen ondoorleefd geïmiteerd wordt. Dan wordt het een mode, uiterlijke kenmerken die overgenomen worden zonder er de ware betekenis van te begrijpen. Of dat het ‘oprechte’ werk devalueert? Waarschijnlijk wel, maar het is onvermijdelijk. We leven nu eenmaal in een wereld waar alles hapklaar en snel downloadbaar moet zijn. Anderzijds krijg ik ook krampen van kunstenaars die absoluut ‘vernieuwend’ en ‘origineel’ willen zijn. Je beslist niet om avant-gardistische kunst te maken: als je geluk hebt, overkomt het je, maar je kan dat niet forceren. Als je beseft dat je een schakeltje bent in de geschiedenis en je op een zo oprecht mogelijke manier authentiek omgaat met wat er vandaag in de wereld gebeurt, ben je waarschijnlijk op de goede weg. Ik zie helaas veel kunstenaars die erg glad zijn en zo goed weten wat er van hen verlangd wordt in de kunstwereld, dat ze een paar sterke voorbeelden verwerken en dan oneigenlijke ideeën slim verpakt naar buiten brengen, op het eerste gezicht soms overtuigender dan het origineel.”

Waar ligt voor jou de grens tussen oprechte ironie en met het vingertje wijzen? Tussen een absurd statement dat blijft hangen of een catchy cartoon die meteen verdampt?
Danckaert: “Ik wijs met mijn camera, hopelijk niet met het vingertje. Fotograferen is tonen wat je hebt gezien, maar misschien nog veel meer creëren wat er niet was en wat alleen bestaat binnen het kader van de foto. Ik probeer mijn beelden een ‘onoplosbaar’ karakter mee te geven, dan kan je ze niet snel consumeren. Op het eerste gezicht is er een strakke systematiek, een handvol compositieregels. Daar dwing ik een even ondoorgrondelijke als banale wereld in. Voor mij slaat die vormgeving op een soort onvermogen. Ik orden omdat ik chaos zie en die niet kan aanvaarden, probeer hem te bedwingen en leg er een raster over. Het is dus helemaal geen streven naar evenwicht, integendeel. Ik hoop dat mijn composities zo strak zijn dat je er ongemakkelijk van wordt, claustrofobisch, dat je naar adem moet happen. Maar ironisch ook, een formeel spelletje met trottoirs, vuilnisbakken en lantaarnpalen. De vrolijke vaststelling van een algemene zinloosheid.”

Chaos en zinloosheid. Fotografie en engagement. Hoe rijmen we ze? Wees blij dat het leven geen zin heeft?
Danckaert: “Het klinkt gauw allemaal erg gewichtig en depri. Terwijl ik ook boodschappen doe in de supermarkt, de hond uitlaat en mijn kinderen naar de tandarts breng. Ik ga daar niet onder gebukt of zo, ik sta er zelfs niet eens bij stil. Maar eens de fotografie zich er mee moeit kan ik niet anders dan stil staan, het beeld dwingt me daartoe. Het is een fantastische oefening om met de camera naar de supermarkt te gaan. Je bent dan niet aan het winkelen, maar je bekijkt wat daar ligt in zijn visuele naaktheid. Heb je er al eens op gelet hoe gerookte makreel verpakt wordt? Of hoe een zakje voorgesneden sla er echt uitziet? Het is die onbevangenheid die ik opzoek, ik probeer de dingen als een nieuwe ervaring te bekijken en dan liefst de meest banale dingen waar we elke dag achteloos aan voorbij lopen. Stilstaan bij je eigen leven en wat je er van gemaakt hebt, niet als een buitenstaander die er boven staat (en met het vingertje wijst). Zingeving in zijn meest pure betekenis, zoals de titel van mijn eerste boek ‘Make Sense!’.”

Wat is de volgende stap?
Danckaert: “Rustig verder verzamelen. Vooral de ‘verre’ reizen fascineren me, hoewel ik ook lokaal bezig blijf. Toen ik naar Beijing ging, hield vooral de gedachte van de geglobaliseerde eenheidsworst me bezig, dat je wat je daar vindt net zo goed hier om de hoek hebt. Na mijn laatste verplaatsing naar Kaapstad is er iets verschoven; de achteloze plekken die ik fotografeer hebben weliswaar een universeel karakter, toch is elke plek ook uniek. Zoals veel mensen hetzelfde gedrag vertonen maar toch elk hun eigen unieke leven leiden. Ook heb ik in Kaapstad vastgesteld: hoe groter mijn angst – Kaapstad is echt geen vrijblijvende plek – des te formeler ik tewerk ga. Dat bevestigt wat ik eerder zei: de vormgeving in mijn werk heeft meer met disharmonie te maken dan met evenwicht.”

Tot 14 maart bij McBride Fine Art, Pourbusstraat 3b, 2000 Antwerpen. Open woe-za van 14 tot 18u. +32 498 31 99 41, www.mcbridefineart.com .

Bert Danckaert is ook redactioneel medewerker bij <H>ART.

Didier Vermeiren
à la galerie Greta Meert

LA QUESTION DE LA SCULPTURE

Didier Vermeiren (°1951) est un artiste rare. Il expose peu, sa précédente exposition avait eu lieu au Musée Bourdelle à Paris en 2005-2006. «Je suis assez lent, et quand je fais une exposition, c’est que j’ai quelque chose à montrer» dit-il. C’est aussi un artiste qui propose un travail d’une cohérence très forte. Depuis le milieu des années 70, sa préoccupation principale consiste à interroger et à expérimenter ce qui est fondamentalement à l’œuvre dans la sculpture: une affaire de processus, de matériaux, de présentation. Il le fait par des sculptures mais aussi par des photographies d’atelier. L’exposition qu’il présente actuellement sur deux niveaux à la galerie Greta Meert montre le résultat de ses trois dernières années de recherches.
On se souvient de ses modelages et reproduction des socles d’œuvres de Rodin, Canova, Smith ou Chamberlain qui mettaient en question le dispositif habituel de présentation de la sculpture, de ses sculptures-cages qui, en jouant sur l’ouverture et la fermeture de certaines surfaces, posaient la question de la mise en espace des sculptures et de leur relation aux déplacements du spectateur. Pendant les années nonante, Vermeiren a élaboré des ‘solides plastiques’: des morceaux d’argiles sont jetés sur un support, laissant ainsi tout son rôle à la gravité, et lors de sa dernière exposition, des «’olides géométriques’ poursuivaient le travail précédent dans une mise en forme plus précise.
La totalité de son œuvre s’inscrit dans les problématiques de la sculpture moderne et contemporaine. Les pièces qu’il présente ici sont à peu près de taille humaine, des volumes de matières diverses (terre cuite, plâtre, bois, aluminium), sont posés sur des grands cubes en bois. Un jeu de présence/absence s’instaure entre le haut et le bas: le volume du haut porte la marque du geste qui l’a fait naître tandis que celle du bas, aux contours lisses semble pouvoir la contenir. L’idée que l’artiste ne cesse de travailler part d’un constat: un volume part du sol et revient au sol. C’est pour lui la question essentielle de toute la sculpture «comment ça démarre et comment ça s’arrête dans un mouvement vertical. Le mouvement vertical qui a la gravité et qui va du haut vers le bas et le mouvement élévation, en tout cas construction, qui part du bas et qui va vers le haut».

DIDIER VERMEIREN, VUE D’EXPOSITION, COURTESY GALERIE GRETA MEERT

PHOTORELIEFS

Michel Frizot écrivait que photographie et sculpture sont toutes deux des opérateurs d’espace: elles consistent «à traiter avec l’espace pour constituer d’autres entités d’espace, pour modeler d’autres visibilités de l’espace que l’on nomme communément une photographie ou une sculpture»[1]. Il soulignait également que leur lexique était le même: taille, modelage, noir et blanc, mise en lumière et exposition, inanimé et instantané, tirage, épreuve, positif et négatif, agrandissement et réduction. Autant d’éléments qui s’appliquent au travail photographique de Vermeiren. Cette pratique a toujours accompagné l’artiste, pour documenter son travail d’abord ensuite, elle «s’est développée et est devenue fusionnelle avec le travail de sculpture. J’utilise la photographie comme j’utilise n’importe quel matériau; pour moi, c’est comme faire du dessin, c’est comme faire du croquis.»
Ces photographies, des vues d’atelier en noir et blanc, souvent centrées autour d’une seule œuvre, sont montées sur des blocs de bois qui les éloignent du mur et que l’artiste appelle ‘photoreliefs’. Ils prolongent ou anticipent la sculpture en mettant en évidence son élaboration et les notions de positif/négatif. Pour la première fois, il propose aussi deux photographies couleur, des ‘lenticulaires’, des photographies qui cherchent à restituer le relief. Leur matière mouvante, leurs couleurs et leur cadrage – un plan large de l’atelier – réclament du spectateur un surcroît d’attention: il lui faut déterminer comment se placer, chercher à son tour le point de vue adéquat.

Colette DUBOIS

Galerie Greta Meert, Vaartstraat 13 rue du Canal, 1000 Bruxelles, 02/219 14 22, www.galeriegretameert.com, ma-sa 14h30-18h, jusqu’au 21/3.

1. Michel Frizot, «Les photographies de Brancusi, une sculpture de la surface» dans Cahiers du Musée national d’Art Moderne, n° 54, 1995, Paris, Centre Georges Pompidou.

Virginie Bailly in Brugge

Cultuurcentrum Brugge brengt een reeks van vier tentoonstellingen met hedendaagse schilder- en tekenkunst. In De Bond exposeren achtereenvolgens Virginie Bailly, Steve Schepens en Joris Ghekiere. Manor Grunewald stelt in het kader van Free Space in de Bogardenkapel tentoon.
De Brusselse kunstenares Virginie Bailly (°1976) is een van de markantste vertegenwoordigers van de hedendaagse schilderkunst in Vlaanderen. Ze gebruikt ook veelvuldig andere media om haar kunstwerken te maken. Een ander aspect in haar werk zijn de installaties die ze ter plekke opricht. In 2008 reisde Virginie Bailly naar China. Dit leidde tot een boeiende reeks nieuwe schilderijen, foto’s en video’s die ze in eigen land het eerst in De Bond tentoonstelt onder de titel ‘Ben jij dat op die berg van rijst?’ Bailly combineert een reeks bevreemdende Chinese stadslandschappen met andere media.

Tot 8 maart in De Bond, Buiten Smedenvest 1, 8000 Brugge. Wo-zo 13-18u.